

De ideale schoolboektekst voor het vmbo. Welke tekstkenmerken zorgen voor optimaal tekstbegrip?

1 juli 2009

Auteur: [Jentine Land](#)

Volume: [38](#)

Nummer: [5](#)

Pagina's: 15-26

Documenten

- [vonk_jrg38_064.pdf](#)

15 de ideale schoolboektekst voor het vmbo1 welke tekstkenmerken zorgen voor optimaal tekstbegrip jentine land veel leerlingen van het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs vmbo hebben moeite met de leerteksten in hun schoolboeken dat roept de vraag op welke tekst kenmerken zorgen voor optimaal tekstbegrip in mijn promotieonderzoek onder zocht ik het effect van kenmerken van teksten in schoolboeken geschiedenis op tekstbegrip en tekstwaardering land 2009 ik vergeleek een coherente en gefrag menteerde tekst en een verhalende en een informerende tekst e bakkers metselaars elektri veel elementen hebben effect op het leesge ciens verzorgers en koks van drag van vmbo leerlingen de leraar de de toekomst gaan naar de basis opvoeding de thuissituatie de leesmotiva beroepsgerichte leerweg van het tie enzovoort het zijn elementen waar we vmbo om daar hun beroep tijdens prak weinig invloed op hebben wel kunnen we tijklessen te leren deze leerlingen zijn dan de teksten die de leerlin ook voornamelijk praktisch ingesteld waar gen moeten lezen aan door lezen niet iets is wat ze heel leuk vinden passen tekstkenmerken het is niet of vaak doen toch moeten ze op school tek zoals de stijl en de struc verwonderlijk sten lezen vooral bij een vak als geschiede tuur van een tekst bepa dat veel vmbo nis teksten over de franse revolutie de len immers voor een groot leerlingen moeite tweede wereldoorlog of de industrialisatie deel hoe gemakkelijk en hebben met de teksten over onderwerpen die ver van hen met hoeveel plezier een leerteksten in hun afstaan en die gaan over gebeurtenissen die lezer de tekst kan verwer schoolboeken lang geleden plaatsvonden abstracte tek ken het is daarom van sten en teksten die moeilijk zijn door hun groot belang te weten opbouw lengte of structuur het is dan ook welke effecten bepaalde niet verwonderlijk dat veel vmbo leerlingen tekstkenmerken hebben op het

tekstbegrip moeite hebben met de leerteksten in hun en op de tekstwaardering van vmbo leerlin schoolboeken gen juli 2009 nummer 5 38e jaargang 16 structuur en stijl in nen allemaal op een nieuwe regel en de ver leerteksten banden tussen de zinnen worden niet expliciet gemaakt door connectieven of sig in de boeken die gebruikt worden in het nalen als het probleem is het volgende 4 tweede leerjaar van het vmbo voor het vak geschiedenis komen veel verschillende tek blijkaar hebben uitgevers verschillende sten voor zo zijn in een aantal schoolboeken ideeën over wat het gemakkelijkst te lezen is teksten opgenomen met personages die din voor vmbo leerlingen en van welke formule gen meemaken meevoelen en meebeleven ring ze het meest zullen leren met een expe en die verhalend geschreven zijn in andere riment zijn we nagegaan wat het effect is methodes komen juist van bepaalde keuzes in de structuur en stijl vooral informerende en van een leertekst op het tekstbegrip van uitgevers hebben zakelijke teksten als leer vmbo leerlingen hiervoor hebben we acht verschillende tekst voor 2 verschillende teksten gecreeerd die geba ideeën over wat seerd zijn op teksten die daadwerkelijk voor het gemakkelijkst ook is er een verschil tus komen in methoden voor het vak geschiede te lezen is voor sen de tekststructuur in nis op het vmbo vmbo leerlingen de verschillende metho en van welke den in de ene methode verhalend of informerend formulering ze het komen teksten voor die meest zullen leren een samenhangend ge we maakten van een tekst een verhalende heel vormen de zinnen identificerende versie waarin een personage zijn met elkaar verbonden voorkomt die in de directe rede en in de door middel van verbin tegenwoordige tijd aan het woord komt over dingswoorden connectieven zoals omdat de gebeurtenis en zijn gevoel tegenover doordat en ook maar en de tekst bestaat deze verhalende tekstversie maakten we een uit samenhangende hoofd en bijzinnen informerende versie met dezelfde tekstin ook komen er in deze teksten woorden voor houd in deze informerende versie worden die de verbanden tussen de zinnen verduide de gebeurtenissen feitelijk en objectief gefor lijken zoals bijvoorbeeld het probleem was muleerd zonder personage een voorbeeld de oplossing was ten eerste ten tweede van een verhalende identificerende tekstver vervolgens etc 3 in andere methoden zijn sie is weergegeven in fragment 1 dezelfde juist teksten opgenomen die geen samen tekst maar dan afstandelijk en zakelijk gefor hangend geheel vormen de zinnen begin muleerd is weergegeven in fragment 2 38e jaargang nummer 5 juli 2009 17 fragment 1 verhalende versie van de tekst luizen en vlooien luizen en vlooien het is heel warm in het paleis en diderick doet een verkoelend middag dutje hij is kroonprins van denemarken en nog maar 12 jaar maar hij is nu al aanwezig bij een feest van de franse koning lodewijk de 14e aan het hof van lodewijk de 14e weet niemand iets van hygiene en dat geeft twee grote problemen het eerste probleem heeft diderick al snel door hij schiet plotseling overeind gatsie er lopen allemaal beestjes over me heen snel roept hij een bediende de bediende zegt blozend ja wij hebben een pro bleem met luizen en vlooien omdat wij ons bijna nooit wassen daardoor zitten onze pruiken vol met die beestjes waarom wassen julie je niet vraagt diderick verbaasd omdat de koning wassen ongezond vindt ant wordt de bediende en weet je hoe de vlooien in de bedden komen diderick schudt zijn hoofd we moeten met onze pruiken op slapen en daardoor springen de

vlooiën s nachts in de lakens bah denkt diderick in de zomer komen er steeds meer beestjes bij gaat de bediende verder want het is hier in de zomer namelijk heel warm en in de hitte kunnen vlooiën en luizen goed leven s avonds aan tafel ziet diderick het tweede probleem met de hygiëne hij ziet een ridder in de hoek van de zaal poepen snel knijpt hij zijn neus dicht dat doen we hier omdat er te weinig toiletten zijn legt de koning uit het vervelende gevolg is helaas wel dat het verschrikkelijk stinkt in het paleis soms kunnen de gasten de stank niet meer aan maar dan nemen we gewoon een andere eetzaal want er zijn toch zalen genoeg

fragment 2 informerende versie van de tekst luizen en vlooiën aan het hof van lodewijk de 14e wist niemand iets van hygiëne en dat gaf twee grote problemen ten eerste liepen overal luizen en vlooiën omdat de mensen zich bijna nooit wasten daardoor zaten de pruiken van de mensen vol met luizen en vlooiën ze wasten zich niet omdat de koning wassen ongezond vond ook sliep iedereen s nachts met zijn pruik op daardoor sprongen de luizen en vlooiën s nachts in de lakens in de zomer kwamen er steeds meer beestjes bij want het was in de zomer namelijk heel warm in het paleis en in de hitte konden vlooiën en luizen goed leven er was in het paleis nog een tweede probleem met de hygiëne de gasten aan het hof poepten in de hoeken van de eetzaal omdat er te weinig toiletten waren het vervelende gevolg was dat het stonk in het paleis soms konden de gasten de stank niet meer aan maar dan gingen ze gewoon naar een andere eetzaal want er waren toch zalen genoeg juli 2009 nummer 5 38e jaargang 18 coherent of gefragmenteerd connectieven en structuursignalen deze teksten noemden we de coherente teksten ook de verschillen in de explicitering van de omdat de samenhang tussen de zinnen en tekststructuur hebben we meegenomen in tekstdelen expliciet was weergegeven een ons experiment we hebben teksten gecreëerd voorbeeld van een coherente geïntegreerde eerd waarin de verbanden tussen de zinnen tekst is weergegeven in fragment 3 heel expliciet gemaakt zijn door middel van fragment 3 coherente versie van de tekst het begin van de tweede wereldoorlog in 1933 werd hitler de baas van Duitsland hitler wilde dat Duitsland de baas van de wereld zou worden omdat hij het Duitse volk veel beter vond dan andere volkeren daarom wilde hij een oorlog beginnen en had hij al een groot leger opgebouwd dit leger had extra veel wapens nodig en daarom werden er wapenfabrieken geopend het voordeel van de nieuwe wapenfabrieken was dat veel werklozen in de wapenfabrieken konden werken hierdoor werd het probleem met de werkloosheid in Duitsland opgelost in 1939 viel hitler Polen aan maar dat vonden Engeland en Amerika te ver gaan daarom verklaarden ze Duitsland de oorlog in 1940 wilden de Duitsers Nederland veroveren daarom gooiden Duitse vliegtuigen op 14 mei 1940 bommen op Rotterdam het Nederlandse leger gaf zich toen snel over tegenover deze coherente teksten creëerden en waarin de verbanden in de tekst niet we gefragmenteerde teksten met dezelfde expliciet gemaakt zijn een voorbeeld van inhoud als de coherente teksten teksten een gefragmenteerde tekst is te zien in frag waarbij iedere zin op een nieuwe regel begint ment 4 fragment 4 gefragmenteerde versie van de tekst het begin van de tweede wereldoorlog in 1933 werd hitler de baas van Duitsland hitler wilde dat Duitsland de baas van de wereld zou worden hij vond het Duitse volk veel beter dan de andere volkeren hitler wilde een oorlog be-

ginnen hij had een groot leger opgebouwd het leger had extra veel wapens nodig er werden wapenfabrieken geopend werkloze Duitsers kregen werk in de wapenfabrieken de werkloosheid in Duitsland werd minder in 1939 viel Hitler Polen aan dat vonden Engeland en Amerika te ver gaan Engeland en Amerika verklaarden Duitsland de oorlog in 1940 wilden de Duitsers Nederland veroveren op 14 mei 1940 gooiden Duitse vliegtuigen bommen op Rotterdam het Nederlandse leger gaf zich snel over

38e jaargang nummer 5 juli 2009

19 verwachtingen over stijl

verwachtingen over structuur wat de stijl van de tekst betreft is de weten in de wetenschappelijke theorie bestaat schappelijke theorie niet eenduidig aan de evenmin een eenduidig beeld over de effecten ene kant is er veel onderzoek gedaan waartoe van structure expliciteringen of de door uit blijkt dat lezers meer betrokken zijn bij lopendheid van de tekst op tekstbegrip teksten die verhalend geschreven zijn in de structure expliciteringen maken de verband tegenwoordige tijd en waarin personages de den tussen de zinnen expliciet hierdoor gebeurtenissen vertellen en beleven zie o a hoeven lezers dit verband niet meer zelf te hidi baird 1988 lezers kunnen zich met leggen waardoor ze cognitieve energie zulke verhalende teksten beter identificeren besparen en tot een beter begrip van de wat een positief effect kan hebben op het tekst kunnen komen anders noordman begrip van de tekst 2000 aan de andere kant is er veel onderzoek aan de andere kant zorgen signaalwoorden waaruit blijkt dat lezers juist minder onthou ervoor dat de tekst en de zinnen langer worden en begrijpen van teksten met veel iden den uit onderzoek blijkt dat vooral zwak tificatiebevorderende kenmerken wanneer kere lezers vaak hun werkgeheugen niet een geschiedkundige tekst immers geschre optimaal gebruiken zie ven is vanuit een personage onthouden o a van merrienboer wanneer een lezers eerder de interessante kenmerken sweller 2005 hierdoor geschiedkundige van dit personage zijn kleren uiterlijk kunnen ze eigenlijk maar tekst geschreven gedachten emoties dan de feitelijke infor kleine eenheden tekst is vanuit een matie die onthouden moet worden met tegelijkertijd verwerken personage andere woorden identificatie zou alleen onthouden maar afleiden van de hoofdzaken in de tekst we hebben dus weer te lezers eerder zie ook de seductive details theory van maken met twee tegen de interessante garner 1992 gestelde hypothesen we kenmerken van verwachten dat explicite dit personage op basis van deze theorieen kunnen we ring van de tekststructuur twee tegengestelde hypothesen formuleren en integratie in een tekst aan de ene kant verwachten we dat identifi ervoor zorgen dat vmbo leerlingen een leer cerende tekstkenmerken zoals een perso tekst beter begrijpen omdat ze geholpen nage beschrijvingen en de tegenwoordige worden bij het leggen van de coherentiever tijd vmbo leerlingen meer betrekken bij de banden aan de andere kant verwachten we tekst waardoor ze de tekst beter zullen echter dat de leerlingen van het vmbo tot begrijpen en onthouden dan een afstandelijk een beter begrip van de tekst komen wan geformuleerde tekst aan de andere kant neer de zinnen als losse eenheden gepresen verwachten we dat identificerende kenmer teerd worden omdat zo hun werkgeheugen ken de vmbo leerlingen juist afleiden van de minimaal belast wordt hoofdzaken in de tekst vmbo leerlingen zullen daarom een afstandelijke leertekst zonder personage in de verleden tijd beter begrijpen en onthouden juli 2009 nummer 5 38e jaargang

20 het experiment over iedere tekst de vragen te beantwoorden zonder daarbij terug te kijken in de van acht teksten hebben we vier versies tekst het experiment nam met uitleg en gemaakt een coherent verhalende tekstver instructie een lesuur van 45 minuten in sie een coherent informerende tekstversie beslag een gefragmenteerd verhalende tekstversie en een gefragmenteerd informerende tekst het meten van begrip en waardering versie na het lezen van een tekst moesten de leer aan het experiment deden 561 vmbo leer lingen verschillende soorten vragen beant lingen mee uit de tweede klas van tien vmbo woorden meerkeuzevragen een sorteer scholen in de randstad5 in totaal las iedere vraag een schemavraag en een volgorde leerling vier verschillende teksten uiteraard vraag met een sorteervraag moesten de las iedere leerling steeds maar een versie van leerlingen termen uit de tekst die bij elkaar een bepaalde tekst de leerlingen kregen de hoorden samen in een cirkel plaatsen zoals opdracht de teksten rustig te lezen en daarna in voorbeeld 1 voorbeeld 1 sorteervraag bij een tekst over de koude oorlog zet de nummers van de woorden en zinnen in de juiste cirkels iedere term mag je maar een keer gebruiken 1 communisme 2 baas in europa willen zijn 3 atoombom 4 west europa 5 oost europa 6 sterk 7 aan regels houden 8 helpen met wapens en geld 9 rijk 10 veel land amerika rusland amerika en past niet rusland bij de schemavraag moesten de leerlingen kwamen met de structuur in de tekst zoals zinnen uit de tekst zo in een schema invullen in voorbeeld 2 dat de verbanden tussen de zinnen overeen 38e jaargang nummer 5 juli 2009 21 voorbeeld 2 schemavraag bij een tekst over de hygiene aan het hof van lodewijk de 14e zet de nummers van de zinnen in het goede hokje in het schema je moet alle zinnen gebruiken iedere zin past maar in 1 hokje 1 het stinkt in het paleis 2 de mensen wassen zich niet 3 de mensen slapen met hun pruik op 4 er zijn geen toiletten in het paleis 5 de mensen poepen in de zalen 6 de koning vindt wassen ongezond 7 luizen en vlooiën springen in de lakens probleem 1 probleem 2 de pruiken van de mensen zitten vol met want luizen het gevolg is dat komt doordat want het gevolg is en bij de volgordevraag moest de leerling de tekst aangeven op een tijdbalk zoals in voor chronologische ordening van zinnen uit de beeld 3 voorbeeld 3 tijdbalkvraag bij een tekst over de koude oorlog zet de nummers van de gebeurtenissen in de goede volgorde in het tijdbalk hieronder er zijn twee zinnen die overblijven 1 amerika en rusland willen allebei de baas zijn 2 europa wordt verdeeld 3 amerika krijgt het grootste deel van europa 4 amerika en rusland worden vijanden 5 amerika en rusland blijven elkaar bedreigen juli 2009 nummer 5 38e jaargang 22 6 rusland gooit een atoombom 7 iedereen is bang voor een derde wereldoorlog 8 de koude oorlog is afgelopen 9 de tweede wereldoorlog is afgelopen 10 rusland en amerika blijven over begin einde we hebben ervoor gekozen dit soort sche eerst tien stellingen waarmee we hun tekst mavragen te gebruiken omdat we verwach waardering bevraagd hebben de leerlingen ten dat deze vragen een goed beeld geven moesten aangeven of ze het eens waren met van het tekstbegrip immers om de termen bijvoorbeeld de stelling ik heb deze tekst goed te sorteren of in het schema of op de met plezier gelezen of ik vond deze tekst tijdbalk in te vullen moet de leerling verban gemakkelijk den in de tekst tussen de zinnen zoals een oorzakelijk verband of een temporeel ver resultaten band begrepen en op de juiste manier gein

terpreteerd hebben wanneer leerlingen bij uit een statistische analyse van de resultaten de sorteertaak invullen dat rijk bij rusland blijkt dat leerlingen de begripsvragen beter hoort dan kunnen we daaruit concluderen beantwoordden als ze de informerende dat ze de tekst niet optimaal begrepen heb afstandelijk geformuleerde teksten gelezen ben in de tekst staat namelijk dat amerika hadden dan wanneer ze de verhalende rijk was en dat rusland veel land bezat en identificerende teksten lazen verder bleek als leerlingen in de volgordevraag in het eer dat de leerlingen alle begripsvragen samen ste hokje invullen dat amerika en rusland beter beantwoordden wanneer ze een cohe vijanden worden dan hebben ze niet begre rente tekstversie lazen dan wanneer ze een pen dat die vijandschap een gevolg is van de gefragmenteerde tekstversie lazen verdeling van europa wat de waardering voor de tekstversies uit eerder onderzoek land et al 2002 is betreft zijn slechts op twee waarderingsvra gebleken dat schemavragen sorteervragen geen effecten gevonden leerlingen lazen de en volgordevragen goed weergeven hoe een verhalende teksten met meer plezier en ze leerling de tekstinformatie op een diep vonden deze teksten ook spannender dan de niveau verwerkt en begre informerende teksten voor de coherente of pen heeft de sorteervraag gefragmenteerde teksten is geen verschil in een hoge is ook eerder gebruikt in tekstwaardering gevonden de leerlingen waardering hoeft onderzoek mcnamara waardeerden beide versies van de teksten niet per se te kintsch songer 1996 hetzelfde betekenen dat leerlingen de voordat de leerlingen de uit de resultaten kunnen we concluderen tekst ook goed begripsvragen mochten dat vmbo leerlingen een afstandelijk gefor begrijpen beantwoorden kregen ze muleerde tekst beter begrijpen blijikbaar lei 38e jaargang nummer 5 juli 2009 23 den identificerende kenmerken toch te veel woorden zorgen immers voor beter begrip af van de hoofdlijnen in de tekst het kan ook zou een vmbo tekst niet moeten bestaan ook zijn dat leerlingen in verwarring raken uit eenvoudige en losstaande zinnen maar door de identificatie in een leertekst ze zijn dient hij als een geinte het immers niet gewend dat een tekst die ze greerd geheel te worden moeten leren als een verhaaltje wordt weer aangeboden de tekst lijkt de mogelijkheid gegeven deze verwarring kan ook een ver misschien moeilijker maar tot identificatie klaring zijn voor het gevonden resultaat uit de leerlingen begrijpen de lijkt een negatief de resultaten blijkt bovendien dat leerlingen tekst beter en daar gaat effect te hebben een identificerende tekst meer waarderen het om op tekstbegrip interessanter en leuker vinden dan een maar zorgt afstandelijk geformuleerde tekst een hoge wel voor meer tekstgenre waardering hoeft dus niet per se te beteke leesplezier nen dat leerlingen de tekst ook goed begrij uit de resultaten blijkt dat pen vmbo leerlingen een tekst die afstandelijk is geformuleerd beter begrij wat de resultaten over de tekststructuur pen dan een verhalende tekst met een per betreft kunnen we concluderen dat leerlin sonage hoewel ze bij de verhalende teksten gen van het vmbo een leertekst beter begrij meer plezier ervaren de mogelijkheid tot pen wanneer de verbanden tussen de zinnen identificatie lijkt dus een negatief effect te geexpliciteerd zijn met signaalwoorden en hebben op tekstbegrip maar zorgt wel voor de zinnen een geintegreerd geheel vormen meer leesplezier structurexpliciteringen en integratie maken een tekst niet leuker spannender of interes als we adviezen willen

formuleren voor de santer voor vmbo leerlingen dat is ook niet schoolboekteksten moeten we op basis van verwonderlijk want de explicitering van de dit experiment concluderen dat wanneer een tekststructuur beïnvloedt immers de stijl van tekst het doel heeft om informatie over te een tekst nauwelijks dragen die de leerlingen moeten leren en onthouden hij het best geformuleerd kan worden als afstandelijke zakelijke goed leren lezen wat betekenen deze resultaten en feitelijke tekst zonder is niet iets dat voor de onderwijspraktijk verhalende elementen beperkt moet heeft de tekst als enige blijven tot de doel om het plezier in lessen nederlands tekststructuur lezen te vergroten zonder dat de leerling er verder het experiment laat zien dat wanneer een iets mee hoeft te doen of er iets van moet tekst het doel heeft om begrepen te worden onthouden dan kan een verhalende tekst hij het best geformuleerd kan worden als aangeboden worden een coherente geïntegreerde tekst uitgevers die ervoor gekozen hebben om abstractere de lespraktijk woorden zoals de signaalwoorden omdat terwijl en immers in vmbo boeken te vermij leraren nederlands moeten leerlingen leren den hoeven dat niet te doen deze signaal om signaalwoorden goed te interpreteren en juli 2009 nummer 5 38e jaargang 24 signaalwoorden te gebruiken maar lera lezers dat besef is belangrijk voor het onder zorgen misschien ren van de zaakvakken wijs zwakkere lezers hebben de hulp van wel voor langere zoals geschiedenis heb signaalwoorden nodig in een tekst om tot zinnen maar ben de belangrijke taak een goed begrip van de tekst te kunnen ze maken het om te zorgen dat leerlin komen die signaalwoorden zorgen mis de leerling veel gen de kennis die ze bij schien wel voor langere zinnen maar ze gemakkelijker nederlands geleerd heb maken het de leerling veel gemakkelijker ben in de geschiedenisles een moeilijk ogende tekst hoeft niet altijd toepassen wanneer leer complex te zijn niet de zinslengte maar de lingen immers niet weten welke leesstrate explicitering van de tekststructuur bepaalt de gien ze moeten gebruiken bij het interprete moeilijkheid van een tekst teren van de causaliteit in een geschiedenisles zullen ze nooit tot een goed begrip van de vaak wordt gezegd dat leerlingen van het tekst komen de tekst vmbo niet kunnen en willen lezen misschien heeft de taak de verban is dat voor een kleine groep zo maar dit geef ook de den in een tekst te explici onderzoek heeft aangetoond dat vmbo leer zwakkere lezers teren de leraar moet er lingen van het laagste niveau goed in staat gewone teksten vervolgens over waken zijn langere onderzoeksteksten te lezen daar leren ze dat leerlingen de verban daaruit kunnen we concluderen dat vmbo het meest van den goed interpreteren leerlingen niet onderschat moeten worden goed leren lezen is niet leerlingen komen in het dagelijks leven ook iets dat beperkt moet blij meer coherente teksten tegen dan gefrag ven tot de lessen nederlands taal zit in alle menteerde teksten krantenberichten brie vakken ven van de overheid folders instructies bij sluiters enzovoort daarom is het goed als ze op school oefenen met het lezen van deze gemakkelijk is moeilijk teksten geef ook de zwakkere lezers dit onderzoek toont aan dat een op het oog gewone teksten daar leren ze het meest simpele tekst juist complex is voor zwakke van jentine land docente taalbeheersing universiteit utrecht j f h land uu nl 38e jaargang nummer 5 juli 2009 25 noten 1 het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs vmbo komt overeen met het technisch en beroepssecundair onderwijs in vlaanderen in

het vmbo kiest een leerling na de basisvorming een leerweg er zijn vier leerwegen de theoretische de gemengde de kaderberoepsgerichte en de basisberoepsgerichte dit onderzoek is uitgevoerd in de laatste leerweg die vergelijkbaar is met het vlaamse beroepssecun dair onderwijs nvdr rr 2 bijvoorbeeld memo bronnen en pharos 3 zie memo en bronnen vmbo b 4 zie sporen vmbo b 5 verstedelijk gebied rond amsterdam rotterdam utrecht en den haag nvdr rr literatuur garner r brouwn r sanders s menke d j 1992 seductive details and learning from text in k a renninger s hidi a krapp eds the role of interest in learning and development hillsdale nj lawrence erlbaum associates inc p 239 254 hidi s baird w 1988 strategies for increasing text bases interest and student s recall of expository texts reading research quarterly 23 4 p 465 483 land j 2009 zwakke lezers sterke teksten onderzoek naar de effecten van tekst en lezerskenmerken op het tekstbegrip en de tekstwaardering van vmbo leerlingen proefschrift universiteit utrecht delft eburon land j sanders t lantz l van den bergh h 2002 coherentie en identificatie in studieboeken een empirisch onderzoek naar tekstbegrip en tekstwaardering op het vmbo tijdschrift voor taalbeheersing 24 4 p 281 302 mcnamara d kintsch e songer n kintsch w 1996 are good texts always bet ter interaction of text coherence background knowledge and levels of understanding in learning from text cognition and instruction 22 p 1 43 sanders t noordman l 2000 the role of coherence relations and their linguistic markers in text processing discourse processes 29 p 37 60 van merrienboer j g sweller j 2005 cognitive load theory and complex learning recent developments and future directions educational psychology review 17 p 147 177 juli 2009 nummer 5 38e jaargang 26 theater onedin van richard crane naar aleksander poesjkin door tableau nr 1 wil je je leerlingen laten kennismaken met een parel uit de russische literatuur richard crane maakte een bewerking van poesjkins roman in verzen die trouw is aan het origineel afwisselend komisch en triest lichtzinnig en ernstig dankzij de van taalpret en fantasie overlopende vertaling van stef driezen is het de taal die in onegin de eerste viool speelt de ervaren acteurs bart van avermaet bert cosemans en simone mildochter spelen met de rijmvoeten en het dollende metrum als een kat met een muis theatergroep tableau nr 1 bestaat uit zes artiesten ze kiezen voor een visueel eclecticische stijl met eenvoudige middelen en proberen een boeiende ontmoeting met het publiek te creëren tableaunr1 be wil je een voorstelling organiseren stuur een mail naar impresariaat goedenavond be of bel theaterbureau goedenavond op het nummer 03 231 10 68 t u s s e n d o o r wie is bang van het portfolio op 20 en 21 augustus 2009 organiseert de lerarenopleiding van de k u leuven in de faculteit letteren een tweedaagse over literatuuronderwijs wie is bang van het portfolio inschrijven kan voor beide dagen of voor een dag alle gegevens programma en inschrijvingen via kuleuven be admin al niv3pbis nascholingen nl13 htm 38e jaargang nummer 5 juli 2009